

Pelc, Janusz

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : Wspomnienia pośmiertne : Konrad Górski (1895-1990)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 53, 65-68

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

9. CZŁONKOWIE ZMARLI W 1990 r.

Wydział I

Konrad Górski, czł. zw., dnia 7 kwietnia 1990 r.

Alodia Kawecka-Gryczowa, czł. zw., dnia 16 czerwca 1990 r.

Tadeusz Kołakowski, czł. zw., dnia 23 marca 1990 r.

Wydział II

Klemens Szaniawski, czł. zw., dnia 5 marca 1990 r.

Wydział III

Władysław Orlicz, czł. zw., dnia 19 czerwca 1990 r.

Wydział VI

Jerzy Mutermilch, czł. zw., dnia 27 maja 1990 r.

Jerzy Teodor Ostromięcki, czł. zw., dnia 3 września 1988 r.

10. WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

KONRAD GÓRSKI

(1895-1990)

Na kilkanaście dni przed dziewięćdziesiątą piątą rocznicą swych urodzin, dnia 7 kwietnia 1990 r., zmarł w Toruniu Konrad Górski, od roku 1945 członek zwyczajny Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, wieloletni profesor historii literatury polskiej na uniwersytetach w Wilnie, a potem w Toruniu, członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk, członek i wieloletni prezes Towarzystwa Naukowego w Toruniu, członek wielu innych krajowych i zagranicznych stowarzyszeń naukowych i literackich.

Profesor Konrad Górski urodził się 22 kwietnia 1895 roku we wsi Wągry w województwie łódzkim jako syn Jana i Heleny z Rozdajcerów. W roku 1913 ukończył gimnazjum humanistyczne w Warszawie. Potem przez dwa lata w Dorpacie, na tamtejszym uniwersytecie, studiował prawo. Studia wyższe polonistyczne ukończył jednak na polskim już Uniwersytecie Warszawskim. W roku 1921 uwieńczył je doktoratem filozofii – dysertacja doktorska pt. *Pogląd na*

świat młodego Mickiewicza 1815-1823 w kilka lat potem ukazała się drukiem (Warszawa 1925, nr 3 serii „Studia z Zakresu Historii Literatury Polskiej”). Pracę zawodową jako nauczyciel języka polskiego w szkolnictwie średnim w Warszawie rozpoczął Konrad Górski w roku 1918, kontynuował ją aż po rok 1934, z dwiema przerwami, kiedy to w latach 1922-1923 był lektorem języka polskiego na Uniwersytecie w Pradze czeskiej, a w latach 1927-1928 na Uniwersytecie w Lille we Francji. W roku 1929 Konrad Górski habilitował się na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie książki *Grzegorz Paweł z Brzezin. Monografia z dziejów polskiej literatury ariańskiej XVI wieku*, wydanej w tymże roku w Krakowie. Jako docent podjął też wykłady z literatury polskiej na Uniwersytecie Warszawskim. W roku 1934 objął jako profesor nadzwyczajny katedrę historii literatury polskiej na Uniwersytecie im. Stefana Batorego w Wilnie, gdzie odtąd na lat dziesięć przeszedł zamieszkał. Do 15 grudnia 1939 r. wykładał na tamtejszym Uniwersytecie. Tam spędził też, pracując w domu intensywnie, lata okupacji. W roku 1945 zamieszkał na stałe w Toruniu i objął na powstającym tam Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika jako profesor zwyczajny katedrę historii literatury polskiej. W latach 1945-1947 był dziekanem Wydziału Humanistycznego na tamtejszym Uniwersytecie. Był w latach 1945-1948 organizatorem i prezesem Pomorskiego Oddziału Związku Zawodowego Literatów Polskich, w latach 1948-1949 prezesem Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Wybrany rektorem toruńskiej Wszechnicy nie mógł z powodów politycznych objąć tego stanowiska. W roku 1950 Konrad Górski pozbawiony został na lat kilka prawa wykładania na Uniwersytecie. Wtedy w Instytucie Badań Literackich PAN zajął się kształceniem kadry młodych edytorów dzieł literackich, a wynikiem pracy tej była wydana w roku 1956 przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe w Warszawie książka pt. *Sztuka edytorska. Zarys teorii*, nie licząc mniejszych studiów i rozpraw. W roku 1956 Konrad Górski powrócił na katedrę historii literatury polskiej w Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika, wykładał na niej aż do przejścia na emeryturę w latach sześćdziesiątych naszego stulecia, a i potem także nie przerwał działalności dydaktycznej. W roku 1957 Konrad Górski ponownie wybrany został prezesem Towarzystwa Naukowego w Toruniu i funkcję tę pełnił w wyniku wielokrotnych reelekcji aż do roku 1982.

Gdy próbujemy spojrzeć retrospektywnie na wieloletnią działalność Konrada Górskiego, rysuje się nam wizerunek jego przede wszystkim jako wybitnego i wszechstronnego humanisty. Zaczynał swą działalność naukową jako badacz Mickiewicza. Badaniom twórczości tego poety poświęcił też przede wszystkim ostatnie dziesięciolecie swego życia. Był redaktorem naukowym wielotomowego, monumentalnego *Słownika języka Adama Mickiewicza*, autorem kilku książek (m.in. *Mickiewicz. Artyzm i język*, Warszawa 1977) i wielu rozpraw poświęconych twórczości arcypoety. Ostatnią książką, jaką otrzymałem jako przyjacielski dar od Konrada Górskiego, była jego popularna monografia pt. *Mickiewicz* wydana przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe w ostatnim

już roku jego życia. Był też Konrad Górski wydawcą dzieł Adama Mickiewicza, twórcą krytycznej edycji *Pana Tadeusza*, a także innych utworów tegoż poety.

Ale Konrad Górski był również wybitnym badaczem polskiej literatury ariańskiej XVI wieku. Jej poświęcił wiele studiów, wspomnianą już monografię Grzegorza Pawła z Brzezin, będącą rozprawą habilitacyjną. Po drugiej wojnie światowej wydał w roku 1949 tom pt. *Studia nad dziejami polskiej literatury antytrynitarskiej XVI wieku*, które otwierała znakomita rozprawa pt. *Humanizm i antytrynitaryzm*, wychodząca daleko poza krąg problemów literatury antytrynitarskiej. Był Konrad Górski autorem znakomitych studiów o Andrzejcu Fryczu Modrzewskim i redaktorem naukowym wielu tomów polskiej wersji *Dzieł wszystkich* tegoż pisarza. Był współwydawcą *Krótkiej rozprawy...* Mikołaja Reja, wielu dzieł pisarzy ariańskich. Badacz Mickiewicza, pisarzy ariańskich, pisarzy reformacji i humanizmu renesansowego, był również badaczem literatury epoki modernizmu, przede wszystkim twórczości Jana Kasprowicza, któremu poświęcił osobną książkę (1977), ale także Żeromskiego. Poświęcał też uwagę twórcom literatury powszechnej, o czym m.in. świadczy studium o François Mauriacu (1935), o Erazmie z Rotterdamu (1948). Bliska była mu twórczość Josepha Conrada. Szeroką paletę zainteresowań Konrada Górskiego dokumentował już wydany w roku 1938 w Warszawie tom pt. *Literatura a prądy umysłowe. Studia i artykuły literackie*.

Konrad Górski był również teoretykiem literatury, autorem pisanej w latach wojny, a wydanej w roku 1946 w Toruniu książki pt. *Poezja jako wyraz. Próba teorii poezji*, autorem znakomitego studium o aluzji literackiej, a także innych prac zebranych później w tomie autorskim pt. *Rozważania teoretyczne. Literatura – muzyka – teatr* (Lublin 1984). Jako teoretyk i historyk literatury Konrad Górski był uwarżliwiony na związki literatury z filozofią, z muzyką, z szeroko rozumianymi studiami nad językiem. Był wnikliwym odbiorcą teatru, a także recenzentem sztuk teatralnych i autorem teoretycznych rozważań o związkach literatury i teatru.

Jako teoretyk i praktyk edytorstwa Konrad Górski był wysoko cenionym autorytetem na forum międzynarodowym. Był twórcą i wieloletnim przewodniczącym Komisji Edytorsko-Tekstologicznej Międzynarodowego Komitetu Sławistów, powołanej na Międzynarodowym Kongresie Sławistów w Moskwie w roku 1958. W pracach jej uczestniczył także w ostatnich latach swego życia, choć po trzydziestu latach przewodnictwo jej przekazał piszącemu te słowa. Jeszcze w maju 1988 roku na konferencji tejże Komisji w Toruniu Konrad Górski uczestniczył w całości obrad i należał do najaktywniejszych dyskutantów. Żywo interesował się dalszymi pracami Komisji.

Konrad Górski był człowiekiem niezależnym w swych sądach i odważnym, za co nie raz płacił cenę wysoką. Gdy w przedwojennym Wilnie przeciwstawił się antysemitkiej nagonce na ówczesnym Uniwersytecie, podłożono bombę pod jego mieszkanie. Potem gorliwi stalinowcy na kilka lat pozbawili go możliwości wykładów i prowadzenia zajęć na Uniwersytecie w Toruniu, by nie szerzył

„zarazy” wśród młodzieży. Cenił swoje zdanie i potrafił bronić swego stanowiska. Potrafił też jednak słuchać racji innych. Z Konradem Górkim łączyły mnie wieloletnie i serdeczne więzi przyjaźni. Często nasze przyjacielskie rozmowy kończyliśmy konkluzją, którą Konrad Górski powtarzał w swych publicznych wystąpieniach, m.in. w poszerzonej, nowej wersji swej teorii edytorstwa: *Tekstologia i edytorstwo dzieł literackich* (1975): nauka nie zna *ne varietur*, otwiera przed człowiekiem możliwości różnych dróg. A czyż bez świadomości tego można być prawdziwym humanistą?

Janusz Pelc

ALODIA KAWECKA-GRYCZOWA (1903-1990)

Dnia 16 czerwca 1990 r. zmarła w Warszawie profesor doktor Alodia Kaweck-Gryczowa, wybitna uczona, autorka wielu cennych prac poświęconych dziejom polskiej książki, polskiej kultury.

Urodzona 11 sierpnia 1903 r. w Warszawie, tu ukończyła szkołę średnią. Studia uniwersyteckie podjęła na polonistycę w Uniwersytecie Warszawskim, a potem na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie zainteresowanie swe skierowała ku historii kultury. Już podczas studiów uniwersyteckich Jej zainteresowania naukowe dziejami kultury polskiej skupiały się szczególnie wokół problemów polskiej książki. Pracę naukową rozpoczęła opublikowaniem w piśmie „Reformacja w Polsce” w roku 1926 fragmentu pracy doktorskiej zatytułowanego *Kancjonały protestanckie na Litwie w wieku XVI*. W roku 1928 po kilkumiesięcznej praktyce w Bibliotece Jagiellońskiej podjęła pracę w Bibliotece Kórnickiej. Pracy bibliotekarskiej pozostała wierna aż do przejścia na emeryturę w roku 1974, łącząc ją z działalnością badawczą i organizacyjną. W roku 1932 uzyskała stopień doktora filozofii za pracę pt. *Polskie kancjonały protestanckie XVI wieku*. Mistrzem Jej uniwersyteckim był profesor Stanisław Kot.

W roku 1930 rozpoczęła pracę w Dziale Starych Druków Biblioteki Narodowej w Warszawie jako zastępca kierownika Działu, a był nim znakomity znawca dawnej książki, dr Kazimierz Piekarski. W czasie powstania warszawskiego w roku 1944 wraz z mężem, doktorem Józefem Gryczem, sprawowała opiekę nad zbiorami Biblioteki Narodowej na ul. Rakowieckiej. Później brała udział w ratowaniu książki polskiej w początkowym okresie tak zwanej akcji pruszkowskiej i także w wyzwolonej już Warszawie.

Od maja 1945 do końca 1949 r. Alodia Gryczowa pracowała w Ministerstwie Oświaty jako kierownik Oddziału Dawnej Książki zorganizowanego z Jej inicjatywy. Z końcem roku 1948 została też kierownikiem Pracowni Bibliografii Staropolskiej w Instytucie Badań Literackich, włączonych potem do placówek Polskiej Akademii Nauk.